

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**Факультет мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва**

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри образотворчого
мистецтва _____ Руслан Пильнік
«_____» _____ 2024 р.

Реєстраційний № _____
«_____» _____ 2024 р.

**НАЦІОНАЛЬНІ МОТИВИ В ДЕКОРАТИВНО-ЖИВОПИСНІЙ
КОМПОЗИЦІЇ**

Кваліфікаційна робота
студентки групи ОМ-20
ступінь вищої освіти бакалавр
спеціальності 014.12 Середня
освіта(Образотворче мистецтво)
Садиченко Арини Ігорівни
Керівник: к.п.н., доц.
Пильнік Р.О.

Оцінка:
Національна шкала
Шкала ECTS _____ Кількість
балів Голова ЕК

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)
Члени ЕК

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Садиченко Арина Ігорівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

Арина Садиченко

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. НАЦІОНАЛЬНІ МОТИВИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ОСНОВА В ДЕКОРАТИВНО-ЖИВОПИСНІЙ КОМПОЗИЦІЇ.....	6
1.1. Аналіз джерельної, термінологічної бази з теми кваліфікаційної роботи	6
1.2. Особливості декоративно-живописної композиції.....	9
1.3. Творчість українських майстрів декоративного живопису.....	12
Висновки до розділу 1.....	15
РОЗДІЛ 2. СТВОРЕННЯ ДЕКОРАТИВНО-ЖИВОПИСНОЇ КОМПОЗИЦІЇ.....	16
2.1. Виникнення ідеї та формування задуму декоративно-живописної композиції.....	16
2.2. Робота над композиційним пошуковим матеріалом виконання.....	18
2.3. Виконання роботи в матеріалі.....	23
Висновки до розділу 2.....	25
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29
ДОДАТКИ.....	33
Додаток А.....	33
Додаток Б.....	44

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена висвітленню національних мотивів в українському мистецтві оскільки постійно зростає зацікавлення до нього. Одним із основних завдань мистецтва є збереження історично-культурної спадщини, адже мистецтво - особливий засіб пізнання і відтворення дійсності [17]. Живопис виступає головним видом образотворчого мистецтва, який спрямований на передачу зорових образів за допомогою живописних матеріалів. Ще з давніх часів декоративний живопис отримав велике значення в галузі образотворчого мистецтва. Сучасне мистецтво живопису розвивається разом з людиною створюючи нові техніки, методики виконання виробів мистецтва та їх принципи.

Декоративно-живописна композиція дає можливість виразити митцю свої ідеї, емоції на полотні за допомогою засобів виразності декоративного живопису з дотриманням певних умовностей зображення, відмови від зайвої деталізації, декоративності в кольорі, відмова від об'єму, простірне вирішення тощо. Композиція в мистецтві є основним організуючим елементом художнього твору, яка надає єдність, цілісність, підпорядкування та завершеність у роботі.

Вагомим чинником, що вплинув на вибір даної теми став здобуток науковців, які присвятили свою діяльність вивченню цього виду мистецтва, а саме: Є. Антонович, Б. Бутник-Сіверський, О. Гулей, Р. Захарчук-Чугая, М. Станкевич [1, 4, 7, 12, 25]. Але актуальним залишається питання інтерпретації натуралістичних форм для створення творчої роботи декоративно-живописної композиції.

Необхідно зазначити, що культурна спадщина України її національні мотиви, традиції є найпоширенішим в сучасній культурі нашого народу де її народна картина займає вагоме місце в українському мистецтві. Видатні майстри декоративного живопису: О. Богомазов, К. Білокур, М. Бойчук, І. Горобчук, Л. Давиденко, М. Примаченко, О. Мурашко, О. Юрченко та ін.

Мета дослідження полягає у вивченню національних мотивів в декоративно-живописній композиції та у створенні живописної композиції.

Відповідно до мети дослідження, були виділені такі **завдання** роботи:

1. Аналіз термінологічної бази та розкриття основних понять з теми дослідження.

2. Проаналізувати особливості створення декоративно-живописної композиції.

3. Розглянути роль декоративного живопису в сучасному живописі України.

4. Обґрунтувати ідейний зміст творчої роботи.

5. Розробити композиційний пошуковий матеріал до декоративно-живописної композиції та виконати в матеріалі серію робіт «Нічниця», «Полудниця», «Мавка».

Об'єктом дослідження національні мотиви та особливості в декоративно-живописній композиції.

Предметом дослідження є створення декоративно-живописної композиції.

Методи кваліфікаційної роботи: аналіз мистецтвознавчої та загальнонаукової літератури, узагальнення термінології та методології, метод порівняльного художнього аналізу творів мистецтва, який спрямований на їх стилістичне розмежування.

Практичні результати: основні положення роботи можуть бути корисними у практичній діяльності вчителів мистецтв та можуть використовувати здобувачі у роботі над створенням декоративно-живописної композиції.

Структура дослідження: робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладений на 25 сторінках комп'ютерного набору. Загальний обсяг роботи 48 сторінок.

РОЗДІЛ 1. НАЦІОНАЛЬНІ МОТИВИ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ ЯК ОСНОВА В ДЕКОРАТИВНО-ЖИВОПИСНІЙ КОМПОЗИЦІЇ

1.1. Аналіз джерельної, термінологічної бази з теми кваліфікаційної роботи

Український народ багатий своїми традиціями, звичаями, обрядами, символами які формуються протягом століття тому в національній культурі декоративне мистецтво відіграє важливу роль, що художньо формує розвиток духовних цінностей створене людиною.

Сотська Г., Шмельова Т. вважають, що декоративний живопис - одна з галузей мистецтва, яка спирається на образне мислення, творчі здібності та індивідуальний підхід митця [24, с. 6]. Перші декоративні малюнки з'явилися ще в період палеоліту на стінах печер, які були вицарапані гострими предметами (Рис. А.1.1 - А.1.2) На території України одним з прикладів є Кам'яна могила на Запоріжжі, де знайдені гроти з сотнями зображень людей та тварин, які наносилися з допомогою червоної вохри. Подальший розвиток набуває у часи Стародавнього Єгипту. На стінах гробниць фараонів бачимо яскраві фрески, де зображені сцени боротьби, життя та смерті царів, їх битви, полювання тощо [14].

Відповідно, історія розвитку українського народного живопису відноситься до часів коли починається формуватися українська народність в XIV—XVI ст. коли в рукописах з'являються кольорові заставки, які пізніше зустрічаються у вишивках, різьбленні, кераміці тощо. В XVII—XVIII ст. в дерев'яних церквах з'являються перші розписи народних орнаментальних мотивів які мають унікальний характер та зберігають локальні особливості кожного регіону (Рис. А.1.3 – А.1.7) [4, с. 6-7].

Мотив - це складова частина композиції, що постійно використовується в якомусь творі, наприклад, у картині, розписі, вишивці, орнаменті [9]. Провідне місце в українському декоративному мистецтві займає рослинні мотиви тому що саме вони були наочним полісемантичним символом. Втім

самими найулюбленішими мотивами декоративного малювання – квіткові. Саме праця заради життя та оточуюча природа, були основою творення звичаїв, релігії, обрядів, а отже, і відповідної символіки [12, с. 103].

Друга половина XVIII ст. до нас дійшли твори станкового народного живопису та різноманітні декоративні розписи. Центральне місце, як свідчить К. Широцький у своєму дослідженні «Декоративне убранство українського дома», і в настінних розписах, і в станкових олійних картинах належало в цей час зображенню народного героя «Козака Мамая» який став знаковими для українського мистецтва (Рис. А.1.8) [4, с. 7].

Аналізуючи мистецвознавчі твори того часу в станкових картинах композиція становиться більш складна на тлі нескладного краєвиду, а пізніше вводяться жанрові сцени де загальна композиція завжди фронтальна і постаті зображених також. Тому на скільки б не були різні сюжети картин то їх всеодно об'єднує спільність композиційних прийомів й засоби передачі змісту про що яскраво демонструє зображення народного героя «Козак Мамай на коні» 1928р. (Рис.А.1.9). Відносно колориту то вони дуже стримані, у більш давніх творах переважає темна червоно-коричнева гама, а пізніше загальний тон стає світлішим за рахунок додавання сіро-синіх і зелених кольорів.

У першій половині XIX ст. розвивались декоративні, орнаментальні настінні розписи зовнішніх стін хати, господарчих споруд на тернах України. Для виготовлення фарб майстри використовували глину, крейди, найрізноманітніші рослинні барвники з домішкою синьки або зеленої фарби [4, с. 10].

Починаючи з 1930 років розквіту набуває станковий декоративний живопис котрий виявляє індивідуальні особливості художників та властиві його творчості риси котрі зберігають традиції, звичаї, символи народного мистецтва своєї області, села тощо.

За визначенням Крижевської С., декоративність - якісна особливість твору мистецтва, що визначає його композиційний, пластичний і колористичний лад та виступає як одна з форм вираження краси.

Декоративність помітна в усіх видах просторових та просторово часових мистецтвах, а в декоративно-прикладному мистецтві виступає головною формою вираження та художньої реалізації [16, с. 22].

Важливу роль у процесі розвитку декоративності відіграє декор або орнамент та його частина. Декор – це сукупність елементів, що становлять зовнішнє оформлення архітектурної споруди або його інтер'єрів; може бути живописним, скульптурним, архітектурним [9].

Декоративність є одним із основних зображувальних засобів живопису. Живопис – вид образотворчого мистецтва спрямований на передачу зорових образів, що наносяться на будь-яку тверду поверхню за допомогою фарб. У живописних творах використовують колір і малюнок, світлотінь, виразність мазків, фактури, композиції, що дозволяє відтворювати на площині різнобарвне багатство світу, об'ємність предметів, їх якісну, матеріальну своєрідність, просторову глибину й світло-повітряне середовище (полотно, папір, поверхня стіни, посуд тощо) [24, с. 8].

В кінці XIX — перша третина XX ст. в історії українського мистецтва відбуваються світові зміни де митці починають експериментувати з формою, образом що стає новим в українській культурі.

Нині національні риси в художній творчості українського мистецтва є дуже важливим елементом саме у відображенні українського модерну коли ще в мистецтві західноєвропейських країнах модерн ще не здобув такого активного та не сприйняв національні художні традиції.

Визначення стилізації в творах українських митців означає декоративне узагальнення фігур або предметів за допомогою умовних прийомів, спрощення кольору та об'єму, що надає декоративність в роботі та відрізняється від реалістичного відображення [29, с. 40]. Стилiзацiя вiдображає рiзні iсторичнi перiоди, культури та мистецькi течiї. Наприклад, яскравий представник модерну в українському мистецтві кінця XIX — початку XX ст., Михайло Жук, який використовував стилізацію та

декоративне вирішення в своїх творчих роботах з виразним національним відтінком (Рис. А.1.10).

Також, Олександр Богомазов який є видатним представником українського мистецтва європейського модернізму ХХ століття. Його роботи характеризуються стилізацією, використанням яскравих кольорів, спрощенням форм що надає роботі динаміку (Рис.А.1.11). Богомазов О. зробив вагомий вплив на сучасників та займає високі позиції художньої спадщини України. В ХХ столітті декоративний живопис грає важливу роль в сучасному мистецтві.

В українському живописі набули усі жанри мистецтва. Більш актуальним є побутовий жанр, який відображає життя народу, з'являються нові сюжети, які пов'язують їх із суспільною проблематикою нового часу. Також, зростає інтерес до національної тематики яка зумовила піднесення історичного жанру, пейзажного жанру який набув більш самостійного значення у мистецтві. Більшість художників були майстрами не одного жанру, а працювали в інших також.

Отже, декоративний живопис бере свій початок від стародавніх часів і має розвиток в сучасному мистецтві з появою нових стилів використовуючи різні прийоми та техніки.

1.2. Особливості декоративно-живописної композиції

Декоративний живопис – це спосіб вираження почуттів, емоцій, реальної дійсності за допомогою виражальних засобів декоративного живопису [10]. Однією з найважливіших особливостей є виявлення засобів виразності у колориті, принципу узагальненості, стилізації, певної умовності зображення та відмови від зайвих подробиць.

Найважливішим засобом виразності даного живопису є декоративність та композиційна побудова твору. Не менш важливим компонентом декоративного живопису є композиція. Щербина В. трактує визначення поняття композиція – це побудова художнього твору в котрому потрібно

дотримуватись взаємозв'язку всіх частин, що забезпечує цілісність зображення і відповідно образно-змістовну цілісність, наприклад, при визначенні змісту та ідеї твору [32, с. 338]. Композиція в декоративному живописі повинна ґрунтуватися на різні закономірності такі, як масштабність, пропорції, горизонталі та вертикалі, контрасти та нюанси, симетрію, спокій та рух тощо.

Види композиції бувають:

- за виявленням простору: лінійно-стрічкова, площинна, фронтальна, об'ємна, глибинно-просторова;
- за сюжетом зображення: фігурна, предметна, пейзажна, орнаментальна;
- за принципом виконання: реалістична, декоративна, абстрактна;
- за кількістю образів: однофігурна композиція, двофігурна композиція, багатофігурна композиція;
- за відношенням до лінії горизонту: низька, середня та висока лінія горизонту;
- за відношенням до центру площин: симетрична та асиметрична [5, с. 13].

Відповідно, при створенні декоративно-живописної композиції можна використовувати різні композиційні закономірності: масштабність, пропорції, контрасти та нюанси, горизонталі або вертикалі, спокій або рух тощо.

При створенні композиції потрібно використовувати художні прийоми, які обумовляють декоративність твору, що дає ефект декору, виділення пластичних форм, кольорових плям, об'єму та фактурності живописного мазка. Декоративність може бути присутня як і в монументально-декоративних, так і в станкових творах образотворчого мистецтва. Для станкового декоративного живопису вагомим буде те, що потрібно зобразити реальну дійсність на полотні при цьому використовувати різноманітні засоби живопису, а саме, стилізація, трансформація, узагальнення та відмова від подробиць, колориту, перетворюючи зображення на кольорову пляму – знак

або символ.

При створенні художнього твору потрібно враховувати великі та малі плями, колорит та світлотіньовий зв'язок та вміння не перевантаження орнаментальності. Таким чином, можна виділити основні засоби виразності в декоративно-живописній композиції що налаштує правильне сприйняття художнього твору: стилізація, узагальненість, орнаментальність, колористичні та світлотіньове співвідношення, побудова простору тощо.

У створенні декоративно-живописної композиції специфічним засобом вираження є колір. Для виявлення почуттів, емоцій використовують експресію почуттів, що обумовлює виразні образотворчі та декоративні можливості живопису.

Також, важливим є технічний прийом при створенні декоративно-живописної композиції, а саме мазок художника, що дозволяє передати зображення на полотні. До того ж характер мазка дозволяє виліпити форму та зробити її об'ємною, передати фактурність, матеріальність та відтворити стан настрою художнього твору. Немає обмежень у виборі матеріалів, це може бути як акварель, гуаш, акрил так і олійні фарби з використанням фактур, текстур тощо.

Однак робота має такі характерні особливості декоративно-живописної композиції, як: зміна пропорцій, порушення повітряної перспективи або її відсутність, плановість, застосування яскравих кольорів або локальне вирішення, повна чи часткова відмова від передачі об'єму, стилізація або трансформація форм, світлотіньове відношення, передача фактур, використання контуру, наближення зображуваного до реальності чи навпаки більш площинне вирішення за рахунок використання орнаменту.

Отже, під час створення декоративно-живописної композиції потрібно використовувати виражальні засоби декоративності, а саме: узагальнення, орнаментальність, колористичні співвідношення та побудова простору, за допомогою взаємодії контрастів та ритмів. Тому що за допомогою них можна виділити найголовніше, привернути увагу глядача та викликати емоції.

1.3. Творчість українських майстрів декоративного живопису

Україна талановита нація котра розвивається на тлі тенденцій сучасного часу в контексті європейського художнього процесу, зберігаючи при цьому українські традиції та звичаї. Саме з ХХ століття митці заклали початок формування сучасного мистецтва де на сьогодні воно виступає невід'ємною частиною життя суспільства.

Яскравими представниками українського декоративного живопису в котрих пристуні національні мотиви є: Зарецький В., Примаченко М., Синиця Г. та сучасники Криворіжжя БондаренкоЮ., Давиденко Л., Юрченко О.

Національні мотиви панують в творчості Віктора Зарецького, українського живописця, графіка, майстра жанрової картини та монументаліста. Останні роки життя митець в своїх роботах звертається до українських народних традицій, надаючи їм сучасність, неординарне бачення світу. Творець живописного напрямку «Українська сецесія» [11]. Спираючись на українські традиції Зарецький В. наближає свої роботи до стилістичної мови модерну. Краса в творчих доробках присутня виразна лінія, гармонія барв, цілісність концепції, стилізація та здатність тонко передати духовну сутність мистецтва. Блискучим талантом митця це є організація простору та руху, якщо в одній це ритм ліній, перевага площин то в іншій це гра форм, з органічним поєднанням орнаменту. Пластична мова Віктора Зарецького – колористика народного мистецтва, застосування золотих кольорів, орнаментальна стилізація. Дії в сюжеті відводяться на другорядний план задля декоративізації (Рис. А.1.13 - А.1.14).

Григорій Синиця, Криворізький митець, заслужений художник України, лауреат національної премії України ім. Т. Г.Шевченка. Синиця Г. разом з народними художниками створили новий напрям у живописі, який має назву «українська колористична школа» де митці розглядали народне мистецтво як першоджерело кольору, композиції та малюнка [26]. Головною особливістю цієї школи є те, що митці бажали зберегти народну культуру як естетичного

образу, мови, що свідчить про належність художників до народу та рідної землі. Також, на колористичній основі митець поєднував єдність протилежних кольорів: холодних і теплих, темних і світлих. Художник працював у різних стилях та жанрах, але останні роки життя він працював у декоративному живописі та флоромазайці. Полотна Г. Синиці це переважно любов до національного народного мистецтва, патріотизм та історична спрямованість, такі твори як: «Назустріч сонцю», «Софія Київська», «Площа Богдана Хмельницького у Києві» (Рис. А.1.14-А.1.16).

Гордістю в історії українського мистецтва займає вагоме місце Марія Примаченко, яка є представником "наївного" мистецтва, лауреатом національної премії України ім. Т. Г. Шевченка, членкиня Спілки художників України. Авторка філософських художніх творів. В основі її стилю лежать українські легенди, казки та оповідання яке несе фантастичне зображення звірів з визначеною межею голови і тулуба, язичницькі мотиви фантастичних чудовиськ і птахів, що знайшли відображення у слов'янській міфології (Рис. А.1.17 – А.1.18). Її роботи це справжній витвір мистецтва де авторка вдало поєднує кольори з орнаментальним розбором тварин що слугує вражаючому образу. Полотна Марії Примаченко підкреслюють українську культуру, особливість українських традицій в межах якого є декоративні, орнаментальні та жанрові композиції [22]. Колір виступає основним компонентом композиції її творів підкреслює емоційну насиченість, контрастність, що організовує площинність, рух та простір. Тло у всіх творчих доробках Марії Примаченко вкриті спокійними орнаментальними елементами рисок, крапок або світлих (хмари на небі) або темних (хвилі, трава на землі й воді).

Бондаренко Юрій Миколайович, живописець, член Національної спілки художників України, Криворізький митець. Працює в галузі станкового живопису і графіки [26]. Національні мотиви та життя українців саме відчувається в картині митця «Козак Мамай» - велике полотно, площинне зображення де є відображення різноманітних дій українського життя. В центрі роботи є Козак Мамай з бандурою, що є символом національних традицій та

душі народу; кінь що передає знак війни, некерованого гніву та хоробрості; дуб який символізує могутність; сонях - любов до Батьківщини. Картина вражає своїм символізмом та багатосюжетними композиціями на полотні (Рис. А.1.19).

Особливий творчий внесок в культурну спадщину Кривого Рогу зробив заслужений художник України Леонід Федорович Давиденко. Творча спадщина художника складають сотні творів живопису та графіки присвячені найрізноманітнішим аспектам українського життя, що трактовані у позачасовому вимірі. Полотна художника зберігаються у багатьох картинних галереях, музеях України та за межами країни, та знаходяться у приватних колекціях [8]. Твори митця вражають своєю різноманітною гамою емоційних мотивів, своєрідна образотворча стилістика декоративного живопису митця з поєднанням національного колориту. Декоративно-живописні полотна Леоніда Федоровича поділяються на три цикли: козацький, лірико-метафоричний та фольклорно-міфологічний. Образні засоби митця надихаються українською орнаментикою, іконою, народною картиною. Найбільшим за обсягом є козацький цикл митця: «Трійця», «Сон», «Після храму», «Козаки повертаються» (Рис. А.1.20 – А.1.23).

Також, не можемо не згадати творчий доробок члена Національної спілки художників України, Криворізького митця, Олександра Юрченка. Його багата палітра живописних та графічних творів присвячена краєвидам Криворіжжя, Київщини, Черкащини та Закарпаття.

В його різноманітних творах присутня й народна українська символіка: «Купальська ніч», «Копач картоплі», «Золотий плуг», «Смерть козака» (Рис. А.1.24–1.27) [23]. Ці фігуративні композиції митця несуть символ українського життя (тяжка селянська праця, свято врожаю нового, купальна ніч тощо). В картині «Копач картоплі» (Рис. А.1.25), символом виступає народність українського життя та тяжка праця врожаю. Де селянин вирощує самотужки продукти для своєї родини це і є давність старовинного землеробства де і постав сучасний світ України. Зі слів митця: «Якщо

поглянути на композицію, то людина ніби скручена, як пружина, вона знаходиться в момент найбільшої напруги, коли от-от має випрямитися і дати поштовх для нової дії, нового бачення».

Згідно з цим, сучасний декоративний живопис вражає своєю різноманітністю форм, матеріалів, технік й стилів виконання. Історіографія розвитку декоративного живопису бере свій початок від стародавніх часів та посідає провідне місце в історії образотворчого мистецтва з появою нових стилів та технік виконання, та породжує свій розвиток у сучасному світі.

Висновки до розділу 1

На основі наукової та мистецтвознавчої літератури, ми визначили термінологію декоративного живопису, декоративності, декору та визначили характерні особливості декоративно-живописної композиції. З'ясували, що на кожному етапі історії розвитку декоративний живопис налічує багато тисячоліть беручи свій початок від стародавніх часів та займає вагомe місце в сучасному образотворчому мистецтві з появою нових стилів, напрямків та технік.

Як кожне культурне явище, народне мистецтво має свої традиції, звичаї, обряди в яких відображені кращі творчі можливості народних майстрів декоративного мистецтва. У нашому дослідженні ми звернули увагу на мотиви які мають походження і відносяться до певного народу та його культури. Та набувають особливої цінності та важливості.

Визначили характерні особливості декоративно-живописної композиції: декоративність, декор, композиційна побудова твору, мазок, стилізація, орнаментальність, колористичні співвідношення та побудова простору, за допомогою взаємодії контрастів та ритмів.

РОЗДІЛ 2. СТВОРЕННЯ ДЕКОРАТИВНО-ЖИВОПИСНОЇ КОМПОЗИЦІЇ

2.1. Зародження ідеї кваліфікаційної роботи та пошуки художньо-образного рішення

Великий вплив на зародження ідеї створення декоративно-живописної композиції спричинив фактор любові до духовної спадщини історії стародавнього мистецтва нашого народу, інтерес до етнічних традицій, звичаїв, обрядовості що знайшли своє відображення в українських календарних та релігійних святах.

Під час вибору теми кваліфікаційної роботи та джерелом натхнення слугувала любов до слов'янської міфології. Процес виникнення української міфології відбувався ще в дохристиянські часи, а саме в період язичництва, а пізніше він трансформується під впливом нових християнських релігійних цінностей. Українська міфологія завжди була і є надзвичайною скарбницею міфів та легенд що відображає багатогранність уявлення про світ навколо нас. Відповідно до цього було виконані пошуки відомостей про загальні вірування, міфи давніх слов'ян, образ міфічних істот та яку роль, функції вони відігравали у системі світосприйняття.

Слов'янська міфологія - сприйняття та розуміння навколишнього світу, сукупність вірувань і культів на території розселення слов'янських народів [6, с. 5]. Власне на меті створення художнього твору кваліфікаційної роботи було бажання зобразити художній образ з слов'янської міфології засобами декоративно-живописної композиції що надасть можливість передати ті сюжети міфів котрі збереглися до сьогодення та придати їм сучасність.

Художній образ створюється в результаті втілення художньої ідеї за допомогою виражальних засобів того чи іншого виду мистецтва, становить розглянути ієрархічно у структурі художнього твору та виступає формою механізму символізації, що спрямований викликати емоції у глядачів, та передати значущі повідомлення які зображенні в художньому творі [31, с. 66].

Відомо з міфологічних оповідань, що давньослов'янський пантеон утворювали боги вищого і нижчого рівнів, які різнилися між собою серед інших божеств своїми функціями. До вищого рангу істот божественного статусу відносився Бог неба, вогню Сварог, Бог сонця Дажбог (Даждьбог), Бог родючості Ярило, Бог грози Перун, Бог багатства Велес. До нижчого рівня відводилися конкретні функції, які пов'язані з господарськими циклами, сезонними обрядами або тим, що уособлювало цілісність конкретних соціальних утворень. Наприклад, Род уособлював єдність потомків конкретного роду, Щур (Цур) вважався покровителем роду, що оберігав людей від злих сил [6, с. 13].

Проаналізувавши міфологічну літературу нас зацікавило те, що усі слов'янські народи вірували в духів природи тому нас зацікавили образи слов'янської міфології тому основна ідея творчої роботи в межах кваліфікаційної роботи полягає у створенні серії робіт «Нічниця», «Полудниця», «Мавка», а саме створити виразні сучасні жіночі образи слов'янської міфології.

Нічниця – нічні демониці у слов'ян. Згідно міфології вони приймають образ як птахів, кажанів так і у вигляді жінок з довгим волоссям [18] (Рис.Б.2.1). Вони проникають у будинок через вікно або двері та не дають дітям спати. За міфом вони завжди знаходяться біля узголів'я або під ліжком дитини, смикають їх, тріскають із-за цього дитина стає турботливою, плаче та не може спати. За міфологією вважається, що Нічниця лиха, але керована за допомогою заговорів та магічних слів, якими її виганяють. Це дуже емоційне створіння і робить лихо через свою мстиву натуру за нещасну долю. І для того щоб позбутися її притримуються дій та заборон таких, як: дітей купають у воді з додаванням різноманітних трав, роблять із пелюшок ляльки та розставляють їх біля вікон та дверей; заборонено: залишати на вулиці дитячі пелюшки та одяг після заходу сонця, колисати порожню колиску, купати у воді котра деякий час стояла на вулиці, після заходу сонця відкривати двері та вікна провітрювання тощо.

Відповідно до літературних джерел, Полудниця має типовому образу польового духу [21]. Це образ дівчини в білому, яка уособлює небезпеки сонячного удару. Звичай полягає в тому, що вона стежить за працюючим городянами у полі, якщо хтось працює опівдні в спеку й робить перерву в роботі, полудниця карає порушника, звертаючи йому голову набік. Утім під час роботи над образом Полудниці був вибраний жіночі образ української дівчини, використані орнаментальні символи що символізують образ польового духу, життя українського народу що придасть роботі декоративності (Рис.Б.2.2).

Мавка є найтаємничою, найзагадковішим створінням дух лісу. Згідно з народними повір'ями у мавки перетворюються душі утоплениць дівчат або дівчаток померлих без хрещення. Вважають, що мавка володіє магією, збиває зі шляху своєю красою та заганяє у глушину щоб залоскотати до смерті. Це відбувалось із-за того, що вона не може забути свою смерть. Мавка це образ молодої дівчини, одягненої в білу сорочку та розпущеним довгим волоссям зеленим кольором, яка символічно втілює духовний зв'язок між людиною і світом природи [28] (Рис.Б.2.3).

Отже, слов'янська міфологія донині є актуальною темою художників що виступає основою переробки стародавніх міфів та представлення національних мотивів в полотнах митців. У художніх творах відображаються не реальні а уявні персонажі які наділені надзвичайними здібностями.

2.2. Робота над композиційним пошуковим матеріалом серії

Побудова композиції є одним із основних компонентів художнього твору, що надає твору єдність, цілісність та підпорядковуються його елементи один одному і цілому.

Процес створення композиції є складним етапом роботи тому що на основі задуму потрібно продумати поетапно подальші дії художнього твору. Утім, при створенні декоративно-живописної композиції потрібно продумати образотворчі елементи для відображення теми кваліфікаційної роботи. Також

образотворчі засоби повинні бути узгоджені, підпорядковані цілому, при цьому не потрібно забувати про характерні особливості декоративно-живописної композиції при написанні твору.

Одним із важких етапів є знаходження композиційного центру що відображає головну ідею твору. Виділити композиційний центр можна за рахунок кольору, тону, форми ритму, масштабність по відношенню до інших предметів, рівновага зображеного.

Серія робіт представляє собою вражаючу композицію слов'янської міфології яка символізує важливі аспекти української культури. В кожній постаті зображені різні періоди життя та ролі жінки в ньому. В кожному аркуші композиційним центром є центральна героїня, в образі молодої дівчини.

Для формування стійкої ідейної концепції ми використовуємо в своїй серії декоративно-живописних роботах важливі символи у вигляді: образ дівчини українки одягнену у вишиванку з віночком з квітів на голові що є відображенням сили, краси та національної ідентичності українського народу; мальви – символ любові до народу, родини, батьківщини; пшениця – символ краси життя, щасливого добробуту та духовного багатства; дідух – символ урожаю, добробуту та оберегу роду; верба є символом магічних властивостей – захист від злих духів і жахливих подій в житті людини; українська хата – символ щастя, єдність сім'ї та роду; силуетне зображення тополь на березі річки є символом дівочої краси, самотності та жіночого суму. Всі перераховані символи які відображені в творчій роботі підкреслюють національну та культурну спадщину українського народу.

Пошук сюжету та формування загальної серії робіт у створенні образу слов'янської міфології «Нічниця», «Полудниця», «Мавка» як вищезазначали, ми спочатку дослідили та проаналізували опис їх образів, на основі чого інтерпретували їх через призму сучасного бачення.

На основі виникнення та розвитку ідеї, яка виступає невід'ємною частиною творчого процесу було розпочато перший етап цього шляху,

розробка начерків з кожної композиції окремо та серії в цілому. Це були перші швидкі замальовки які фіксували загальну ідею та композиційне вирішення (Рис.Б.2.4). Важливо зафіксувати враження та образи, які народжуються у нашому розумі. На цьому етапі зображення набуває форма образу, виразність, а початкова ідея розкривається на площині твору. Після створення декількох варіантів замальовок ми обрали той, який найбільше відповідає початковій ідеї, задуму та розробили пошукову серію начерків (Рис.Б.2.5).

Наступний крок, створення ескізів. Ескізи - це вже крок до визначення остаточного твору, за характером більш деталізовані та має вигляд у кінцевому результаті [33, с. 21].

Потім було розроблено ескізи лінійно-тонові графічними матеріалами на форматі у величину оригіналу творчої роботи де була можливість уточнити деталі та надати роботі виразнішого вираження. В трьох роботах ескізу ми намагалися відобразити їх сутність, де акцентували увага на головному та виділяли ідею композиції (Рис.Б.2.6). Тому що в процесі уяви саме начерки допомагають нам створити композицію, виокремити головне та другорядне в декоративно-живописній композиції.

Образне вирішення є ключовим у художньому творі для передачі сутності ідеї твору. Для створення власної розробки серії художніх робіт ми використовували різноманітні художні засоби, такі як пляма, лінія, штрих що надасть роботам виразність та емоційне забарвлення, для декоративного вирішення додали орнаментування образів та в деяких деталях.

Під час створення серії композиції потрібно було відтворити не тільки образ Нічниці, Полудниці та Мавки а показати їх взаємозв'язки з навколишнім середовищем, розташувати додаткові об'єкти у просторі паперу, розмістити елементи так, щоб кожен з них взаємодіяв з іншими, створюючи сюжет гармонійної композиції.

Під час роботи над образом Нічниці ми більше часу приділили тому, що на першому етапі не змогли знайти образ який буде передавати головну ідею твору. Ракурс Нічниці змінювався для більш доцільного відображення її

образу та міфологічної її історії. Як відомо, Нічниця забирає сон у людей, немовлят. Тому було прийнято рішення зобразити дух Нічниці в білій сукні яка окутує хусткою тло зоряного неба розчиняючи в хмарах знаходячись над сільським пейзажем з українськими хатинами, тополями та берегу річці.

Полудницю ми зобразили як образ молодої дівчини одягнуту в національне українське вбрання. Постала дівчина із заплетеним волоссям, на голові вінок із квітів, стрічки якого розвіваються вітром що є символом відображенням українського народу. В руках тримає серп як атрибут правительниці, якими мучила своїх жертв. Бо ми знаємо із джерел що це жіночий дух який з'являється влітку під час жнив, карає тих, хто працює у полі в полудень.

Крім того, Полудниця носить функції як охоронниці поля, охороняє його від злодіїв. Тому нами було використано прийом декоративізації. Декоративізація (лат. *decoro* — прикрашаю) – це художній прийом який оснований на спрощення композиційно-пластичного ладу з елементами умовності, орнаментальності та метафоричності [29, с. 35]. Використання художнього прийому вимагає особливого міфопоетичного ставлення до дійсності що ґрунтується на перетворенні одиничного на загальне. Тому було прийнято рішення для декоративного вирішення використати художній прийом декоративізацію, на тлі спідниці зобразити силуетні дії селян які працюють щоб більш яскраво підкреслити художній образ Полудниці.

Як зазначає в своїй роботі Гнатюк В. «Нарис української міфології» мавки - молоді гарні дівчата що прикрашають своє волосся квітами. Додає про них відомості, що саме мавки можуть заманити та залоскотати на смерть. Також описує мавок, як нявками. Але трактує нявки - це гарні й хлопці й дівчата, відрізняються від людей тим що зі спини тулубу в них отворена спина так, що видно нутрощі [6, с. 126-128].

Вважалося, що мавки з'являлися на землі в той час, коли все вкривалося весняною зеленню. Тому ми в своїй творчій роботі відображаємо образ Мавки як духу лісу, намагалися зобразити як правительку лісу, обличчя та волосся

якої сплетено із листя верби утворюючи силует та спускається з гілок дерев що зазиває в ліс. Образ мавки уявляє собою силу природи, як безсмертна душа і стає вічним джерелом натхнення митців. При вході в ліс прямує стежка по котрій вже заманила людей. На першому плані знаходиться косуля яка створює ритм та направлення у центр композиції.

Більш детально ми пробували слов'янські міфологічні образи в картоні тонально. Відповідно, самим найважливішим етапом є картон, завдяки його виконанню ми змогли зобразити всі деталі та пропорції майбутнього твору. Картон є важливим кроком у створенні художнього твору, він допомагає митцю вирішити всі деталі та забезпечити глибоке розуміння свого твору перед його остаточним втіленням, краще передати задуману ідею у тривимірному просторі (Рис.Б.2.7). Образне та тонове вирішення картону це ті аспекти що дозволяють виразити та відобразити наш задум в створенні художнього твору.

Також, в тоновому вирішенні композиції важливим складовим елементом є гармонія між серіями робіт композиції. Кожен елемент повинен гармонійно поєднуватися з іншими, створюючи єдиний органічний образ Нічниці, Полудниці та Мавки.

Потім ми перейшли до етюдів декоративно-живописних що відіграють важливу роль у підготовчому процесі створення майбутньої картини. Кольорові пошуки виконувались акварельними фарбами (Рис.Б.2.8). Саме акварельний живопис надасть нашій роботі саме декоративне-живописне вирішення композиції, так як головною та характерною особливістю акварелі є її надзвичайна прозорість. Розробка кольорового вирішення має великий потенціал для передачі емоцій та підкреслення ключових аспектів, які зображуються у роботі. Палітра кольорів має відображати емоційний стан та характер моменту, кожний образу персонажів слов'янської міфології.

Використовували певну палітру яскравих кольорів, враховували їх первинні, вторинні та комбінуючи кольори в усіх трьох роботах, для цільності робіт. Змінювали насиченість кольорів для підкреслення яскравості або

навпаки. В роботі «Нічниця» колорит більш холодний, при написанні ночі використовували відтінки від блакитного до фіолетового з додаванням рожевого, рефлексії на одязі блакитно-берюзового для створення нічної доби та спектр холодних зелених відтінків у зображенні нижньої частини пейзажу. Утім кольорове вирішення «Полудниці» трішки змінили, використовували кольори національного мотиву у поєднанні жовто-золотистого з берюзово-блакитним тлом що навіює на думки прапору України, червоні мальві пшениці та зелені (Рис.Б.2.9). Робота «Мавка» має теж холодний колорит як і «Нічниця». Перший план використання фіолетового з додаванням рожевого, листя верби від темно зеленого до золотистого, а на стовбурі дерева теплі та холодні відтінки коричневого. Саме визначення колірних співвідношень створює колорит, плановість та виділення головного центру у роботі. Одночасно, вибір приглушених та холодних тонів може створити таємничу атмосферу та передати важливість обрядовості слов'янської міфології.

Перед початком роботи над оригіналами декоративно-живописних композицій кольорові ескізи в техніці акварельного живопису вкрай необхідні так як це допоможе уникнути тонові та кольорові помилки у виконанні серії робіт.

2.3. Виконання роботи в матеріалі

Після визначення тонових та кольорових співвідношень ми почали виконувати оригінали кваліфікаційної роботи, що передбачало перенесення малюнків на аркуш паперу і починали роботу в матеріалі. Робота буде виконуватись акварельними фарбами тому потребує дуже якісного паперу. У зв'язку з тим, що ознаки паперу, його щільність, фактура та зернистість відіграють також важливу роль у виконанні роботи. Для того щоб не пошкодити акварельний папір серія робіт переводилась через світовий стіл щоб більш точно відтворити зображення.

Робота над оригіналами серії робіт у кольорі розпочиналась з найзрозумілішого сюжету композиції. Працювали поступово під час прописки

головних образів та середовища навколо них акварельними фарбами, при цьому завжди аналізували та порівнювали всі елементи за тоном та кольором (Рис.Б.2.10). Утім потрібно враховувати декоративність у живописі за допомогою прозорості акварельного живопису, локальності кольору, тонального відношення кольорів один до одного, що придасть роботі цілності. Різні елементи в серії робіт декоративно-живописної композиції потребували різного підходу.

Особливість акварелі є її прозорість. Це дозволяло у серії робіт використовувати лесування та збільшувати насиченість кольору. Саме лесування акварельним живописом дозволяє поступово накладати прозорі шари один на одного у прописці У роботі серій відбувалось декілька прописок, при прописці ми використовували різні техніки «alla prima» «по сухому» та «по сирому» для досягнення більш узагальненого виду, також використовували лесування головних елементів та тла [30].

На етапі завершення серії декоративно-живописної композиції коли всі предмети мають завершене кольорове та тонове вирішення розпочинається робота пов'язана із деталізацією та розстановкою акцентів. Але потрібно не забувати за концепцію художнього твору та щоб всі деталі декоративної композиції були узгоджені між собою, створювали колористичну гармонію, цілісність та єдність серії робіт декоративно-живописної композиції.

Етапом завершення кваліфікаційної роботи є оформлення серії робіт в паспорт та у дерев'яну раму. На нашу думку це є самим відповідальнішим моментом тому, що потрібно підібрати паспорт за кольором щоб збагатити роботу, надати більшої цілності та глибиного змісту. Адже не вірно підібране паспорт та рама за кольором може виявити всю роботу митця марним. Відповідно, для оформлення серії робіт «Нічниця», «Полудниця» та «Мавка» було нами підібране паспорт, рама та пластик що дозволило не відволікати око глядача а навпаки гармонійно виглядало з колористичним рішенням творчої роботи. Також, саме використання дерев'яної рами підкреслить наш задум кваліфікаційної роботи що несе сакральне значення в історії мистецтва

українського народу.

Згідно з цим, практична частина кваліфікаційної роботи в матеріалі виконана в повному обсязі враховуючи всі вимоги до мистецького твору з відтворення декоративно-живописної композиції.

Отже, послідовне виконання декоративно-живописного твору є складним процесом, що вимагає від художника вміння поєднувати методичну обізнаність з художньою креативністю. У підсумку, весь процес дозволяє створити твір, який несе в собі частинку авторської душі і творчого задуму.

Висновки до розділу 2

В другому розділі ми проаналізували ідею створення художнього твору в декоративно-живописній манері, що базувалась на актуальності теми висвітлених в мистецтвознавчих джерелах та ключових аспектів, що стосуються поетапного створення серії робіт.

Створення композиції художнього твору є складним процесом що вимагає вміння використовувати виражальні засоби декоративно-живописного твору для досягнення цілісності, декоративності та досягнення виразності твору за допомогою акварельного живопису. Саме акварельний живопис допоміг нам створити декоративно-живописну композицію, збагатити, підкреслити декоративність, цілісність та розкрити основний зміст роботи.

Основна ідея полягала у цінностях українського народу та передачі образів слов'янської міфології «Нічниці», «Полудниці» та «Мавки». Всі етапи виконання кваліфікаційної роботи в матеріалі наочно відображений у різноманітних етюдах, начерках та ескізах які відображаються в додатках.

З давніх-давен так і сьогодні слов'янська міфологія відіграє важливу роль в історії культури. Слов'янська міфологія і зокрема українська надзвичайно багата на різноманітні символи та образи, які пов'язані з народними міфологічними уявленнями. Ця тема є безумовно цікавою та на часі для створення художнього твору. В результаті, серія робіт є майстерним

виразом ідеї, передаючи зміст через образи та символіку.

У створенні серії композицій використовували художні прийоми а саме, декоративізацію, орнаментальність, стилізацію, композиційні та колористичні прийоми для живописного рішення що дозволило ефективно створити декоративно-живописні композиції.

Отже, загальною метою розділу є створення художнього твору відповідно до теми кваліфікаційної роботи, що висвітлює ключовий етап української історії.

ВИСНОВКИ

У контексті сучасної України відбувається процес побудови національної ідентичності, вивчення історії що взаємодіє з іншими аспектами суспільства. Важливим є не лише збереження історичної спадщини, але й її відкриття для сучасного покоління через різноманітні форми та подання.

У кваліфікаційній роботі було проаналізовано історичний аспект національних мотивів декоративного живопису, тому можемо зробити наступні висновки:

1. При аналізі мистецтвознавчої та наукової літератури, ми визначили історію розвитку українського декоративного живопису, стилістичні особливості та характерні риси цього жанру, розглянули основну термінологічну базу та розкрили основні поняття з теми дослідження: живопис, декоративний живопис, декор, декоративність тощо. Також, ми ознайомились із творами декоративного живопису видатних художників України які внесли ваговий внесок в історії мистецтва, а саме: Богомазов О., Бойчук М., Білокур К., Вовк В., Зарецький В., Екстер О., Кричевський Ф., Мурашко О., Петрицький А., Примаченко М., Синиці Г. та сучасників Бондаренко Ю., Юрченко О., Давиденко Л.

2. Визначили характерні особливості створення декоративно-живописної композиції та виражальні засоби декоративності, а саме: узагальнення, орнаментальність, колористичні співвідношення та побудова простору, за допомогою взаємодії контрастів та ритмів. Так, як за допомогою них можна виділити найголовніше, привернути увагу глядача та викликати емоції.

3. Розглянули роль декоративного живопису в сучасному вимірі художників України: Зарецького В., Примаченко М., Синиці Г. та сучасників Криворіжжя Бондаренка Ю., Давиденка Л., Юрченка О. Зробили мистецтвознавчий аналіз декоративно-живописних творів представлених

митців та акцентували увагу на особливості їх живопису та відображення національних мотивів в їх художніх полотнах.

4. Ідея створення творчої роботи базувалась на актуальності теми дослідження, джерелом натхнення слугувала любов до слов'янської міфології. Виникло бажання інтерпретувати окремі погляди на образи слов'янської міфології у сучасній декоративно-живописній манері.

5. Виконали серію декоративно-живописної композиції присвячену відображенню образів слов'янської міфології: «Нічниця», «Полудниця», «Мавка». Слов'янська міфологія втілює величезний пласт нашої культури, викликає дедалі більше інтересу в сучасних людей. Адже в ній відображаються стосунки людини з силами природи, взаємозв'язок між добром і злом, уявлення про життя і смерть.

Декоративно-живописна серія робіт створювалася на базі знань з основ образотворчої грамоти. Послідовне виконання кожного етапу роботи дозволило передати усю тему кваліфікаційної роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович Є. А., Удріс І. М. Українське мистецтвознавство кінця ХІХ – початку ХХ століття: дослідження національних форм вітчизняного образотворчого мистецтва: монографія. Кривий Ріг, 2015. 300 с.
2. Береговий С. І., Левицька Н. М. Епохи розвитку української та світової культури у визначних пам'ятках і шедеврах: навч.- наоч. посіб. Київ: НУХТ, 2017. 224 с.
3. Борисенко В. Традиції і життєдіяльність етносу. На матеріалах святково-обрядової культури українців: навч. посібник для студ. вищих навч. закл. Київ, Унісерв, 2000. 190 с.
4. Бутник-Сіверський Б. С. Українське народне мистецтво. Живопис. Київ: Мистецтво, 1967. 224 с.
5. Гевко О. Національно-патріотичне виховання студентів вищих педагогічних закладів засобами декоративно-ужиткового мистецтва: автореф. дис..кан. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2003. 21 с.
6. Гнатюк В. М. Нарис української міфології. Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2000. 263 с.
7. Гулей О. В. Декоративно-прикладне мистецтво: Навчальний посібник. Суми: Видавництво СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2010. 152 с.
8. Давиденко Л. Ф. URL: <http://logosukraine.com.ua/project/index.php?project=piued3&id=1301> (дата звернення: 05.05.2024).
9. Декор URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D1%80>(дата звернення: 06.05.2024).
10. Декоративний живопис. URL: https://studbooks.net/1274790/pedagogika/tehnologiya_vypolneniya_dekorativnogo_natymorta (дата звернення: 04.05.2024).
11. Зарецький В. URL: <https://uartlib.org/viktor-zaretskiy-ukrayinskiy-gustav-klimt/> (дата звернення: 07.05.2024).
12. Захарчук-Чугай Р. В., Антонович Є. А. Українське народне

декоративне мистецтво: Навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 342 с.

13. Історія декоративного мистецтва України : У 5 т. Т. 5 / голов. ред. Г. Скрипник НАН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2016. 546 с.

14. Історія живопису. URL: <http://surl.li/ufjge> (дата звернення: 28.05.2024).

15. Кашуба О. Д. Богомазов Олександр Костянтинович. Енциклопедія Сучасної України / за ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. URL: <https://esu.com.ua/article-35864> (дата звернення: 18.04.2024).

16. Крижевська С. Г., Богачик Д. С. Декоративність як один із зображальних засобів живопису. *Декоративно-прикладне мистецтво в національній системі художньо-педагогічної освіти : сучасний досвід і перспективи: тези доповідей І Всеукраїнської науково-практичної конференції*. Одеса: ДЗ «Південноукр. нац. пед. ун-т ім. К. Д. Ушинського» (Астропринт), 2021. С. 22-23.

17. Мистецтво як засіб розвитку. URL: https://pidru4niki.com/86787/kulturologiya/mistetstvo_zasib_rozvitku_tvorchoyi_individualnosti_studentiv_pedagogichnih_navchalnih_zakladiv (дата звернення: 03.03.2024).

18. Нічниця. URL: <http://surl.li/twzzl> (дата звернення: 07.05.2024).

19. Олійник Н. Традиції декоративного мистецтва як першооснова розвитку сучасного мистецтва. *Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва*: зб. матер. Всеукраїнської науково-практичної конференції. Черкаси: Брама-Україна, 2015. С. 102-104. URL: [file:///C:/Users/admin/Downloads/50%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-21-1-10-20180112%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/admin/Downloads/50%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-21-1-10-20180112%20(1).pdf) (дата звернення: 13.03.2024).

20. Перець О. Національне середовище - мотив, тема, жанр сучасного

українського мистецтва. *Міст: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. Київ, 2006. Вип. 3. С. 259-269. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mist_2006_3_34

21. Полудниця URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%B4%D0%BD%D0%B8%D1%86%D1%8F> (дата звернення: 20.05.2024).

22. Примаченко М. URL: <http://surl.li/txaaf> (дата звернення: 05.05.2024).

23. Соковитими карпатськими барвами. У Кривому Розі відкрилася виставка художника Олександра Юрченка. Рудана, 2021. URL: <https://rudana.com.ua/news/sokovytyumu-karpatskymy-barvamy-ukryvomu-rozi-vidkrylasya-vystavka-hudozhnyka-oleksandra> (дата звернення: 05.05.2024).

24. Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. Херсон: Видавництво «Стар», 2016. 52 с.

25. Станкевич М. Декоративність. *Мистецтвознавство України*. Київ, 2008. Вип. 9. С. 217-222. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mysu_2008_9_25 (дата звернення: 29.04.2024).

26. Сучасні митці декоративного живопису. URL: <https://life.pravda.com.ua/culture/2009/01/21/13015/> (дата звернення: 15.04.2024).

27. Українське мистецтво кінця XIX – початку XX ст. URL: <https://ukrartstory.com.ua/tekst-statti-36/ukrajinske-mistectvo-kincja-xix-rochatku-xx-st.html> (дата звернення: 10.03.2024).

28. Чарівні істоти українського міфу: Мавки. URL: <https://oringo.com.ua/charivni-istoti-ukrayinskogo-mifu-mavki> (дата звернення: 20.04.2024).

29. Шевнюк О. Л. Словник термінів образотворчого мистецтва: Навч. посіб: Вид.2-ге, виправлене і доповнене. Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2015. 100 с.

30. Шинін О. С., Вусик Н. В., Жижко Н. О. Світові тенденції акварельного живопису. URL: <https://library.vspu.net/jspui/bitstream/123456789/>

8890/1/%D0%A8%D0%B8%D0%BD%D1%96%D0%BD%2C%D0%92%D1%83%D1%81%D0%B8%D0%BA%2C%D0%96%D0%B8%D0%B6%D0%BA%D0%BE.pdf (дата звернення: 10.05.2024).

31. Щербань О. О. Символічна функція художнього образу. *Вісник НТУУ – КПІ. Філософія. Психологія. Педагогіка*. Київ, 2010. Випуск 2. С. 65–69.

32. Щербина В. Г. Композиція як головний чинник формування і розвитку творчої особистості. *Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. Праць*. Кривий Ріг, 2005. Вип. 10: Спец. вип.: Художньо-педагогічна освіта ХІХ ст.: теорія, методи, технології. С. 335-345.

33. Яців Р. Художня культура: навчальний посібник для вчителів ВНЗ та студентів художніх ВНЗ. Частина 1. Львів, 2009. 88 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Ілюстрації до розділу 1

Рис.1.1. Печера Ласко «Кінь» приблизно в 18-15 тисячолітті до н.е.

Рис.1.2. Зображення тура у печері Ласко, Франція, первісне мистецтво

Рис.1.3. Химич Ю. Настінний розпис. Дерево, олія. Близько 1636 р. Церква
Воздвиження в м. Дрогобич.

Рис.1.4. Химич Ю. Настінний розпис. Дерево, олія. XVII ст. Церква св. Юра в
м. Дрогобич.

Рис.1.5. Химич Ю. Настінний розпис. Дерево, олія. XVIII ст. Церква в с.
Колодному Закарпатської обл.

Рис.1.6. Химич Ю. Розпис плафона. Фрагмент. Дерево, олія. 1753 р.

Рис.1.7. Химич Ю. Розпис плафона. Фрагмент. Дерево, олія. 1753 р.

Рис.1.8. Невідомий майстер «Козак Мамай», XVIII ст.

Рис.1.9. Невідомий майстер «Козак Мамай», 1928р.

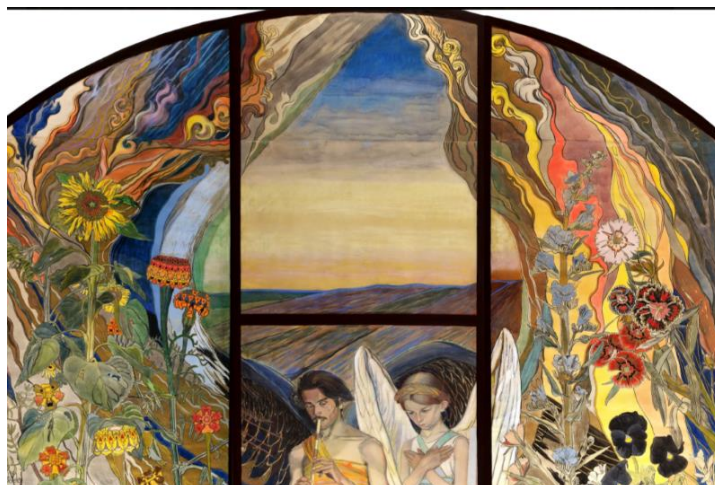

Рис.1.10. Жук М. «Біле і чорне», 1912-1914рр.

Рис. 1.11 Богомазов О. «Правка пилок», 1927р.

Рис. 1.12. Зарецький В. «Мої господарі», 1964 р.

Рис. 1.13. Віктор Зарецький «Дівчата», 1962 р.

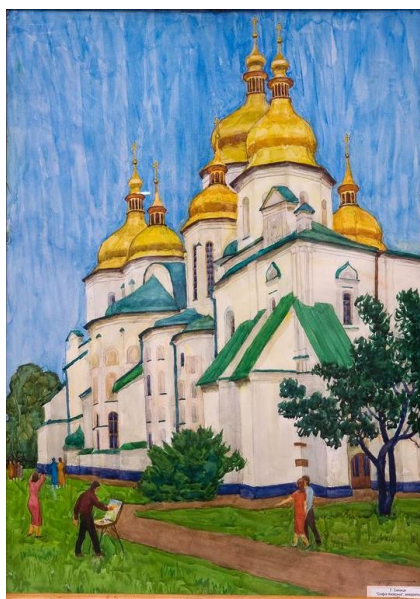

Рис. 1.14. Синиця Г. «Софія Київська»

Рис. 1.15. Синиця Г. «Назустріч сонцю», 1983 р.

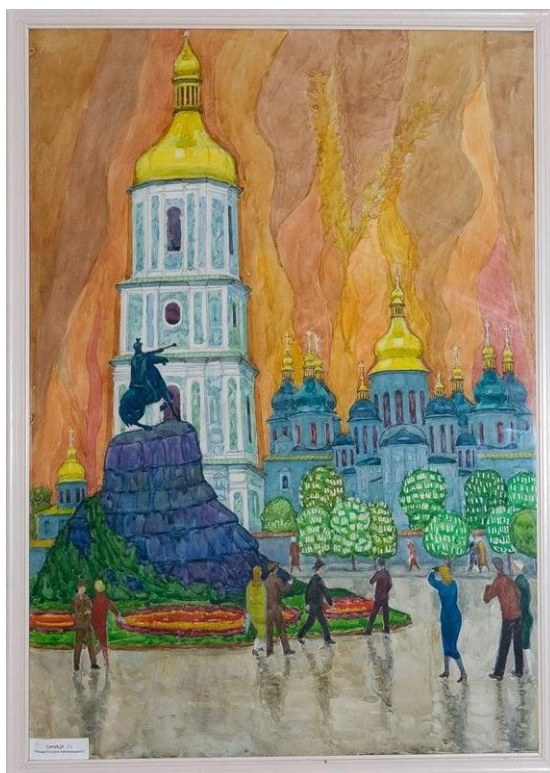

Рис.1.16. Синиця Г. «Площа Богдана Хмельницького у Києві»

Рис.1.17. Примаченко М. «Козак коня напував і біди не мав», 1992р.

Рис.1. 18. Примаченко М. «А я коника пасла, прискакав козак любий, милий і каблучку дарував, руку запропонував і жоною називав, обіймав і цілував», 1992р.

Рис.1.19. Бондаренко Ю. «Козак Мамай», 1996р.

Рис.1.20. Давиденко Л. «Трійця», 2003р.

Рис.1.21. Давиденко Л. «Сон», 2002р.

Рис.1.22. Давиденко Л. «Після храму», 2010р.

Рис.1.23. ДавиденкоЛ. «Козаки повертаються», 2016р.

Рис.1.24. Юрченко О. «Купальська ніч», 1998р.

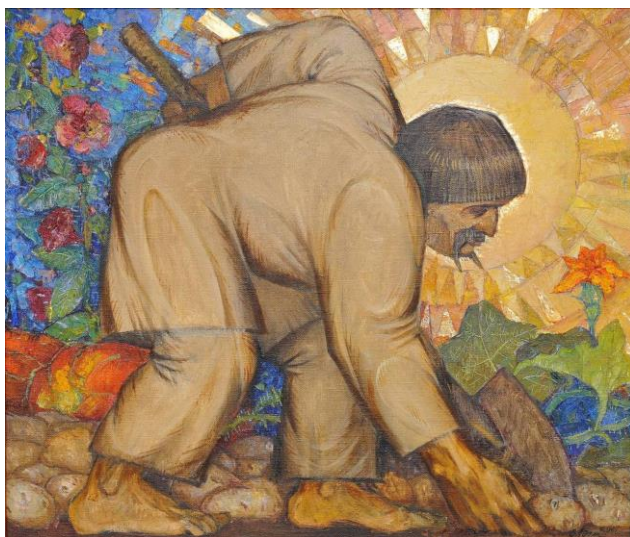

Рис.1.25. Юрченко О. «Копач картоплі», 2001р.

Рис.1.26. Юрченко О. «Золотий плуг», 2003р.

Рис.1.27. Юрченко О. «Смерть козака», 2007р.

Ілюстрації до розділу 2

Рис.2.1. Інтернет джерела «Нічниця»

Рис.2.2. Віщун «Полудниця», 2022р.

Рис.2.3. Інтернет джерела «Мавка»

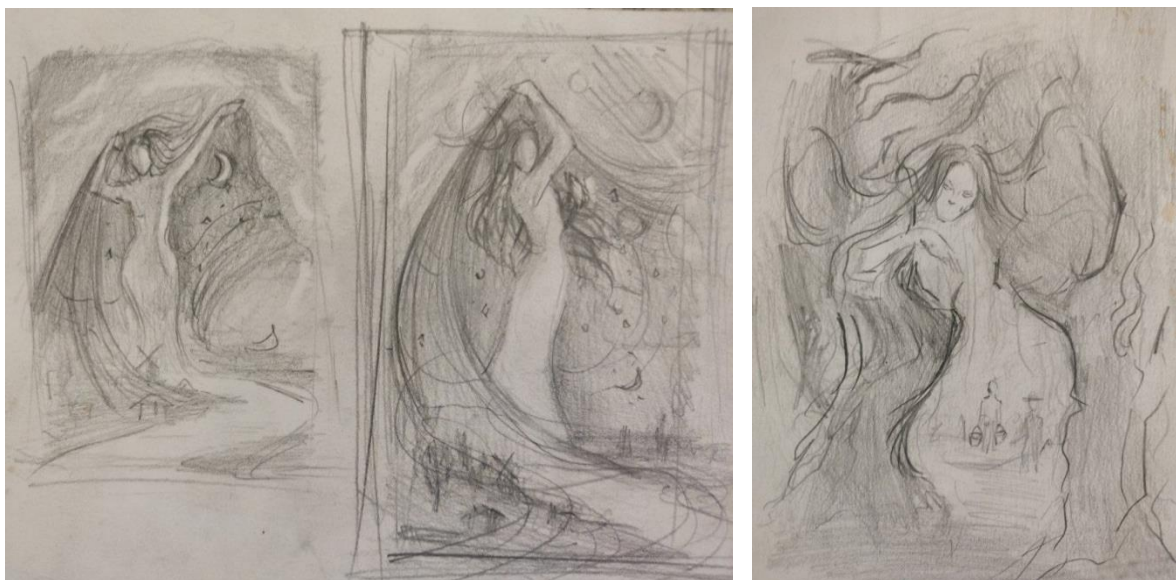

Рис. 2.4. Пошуки композиції

Рис.2.5. Лінійні начерки серії композиції

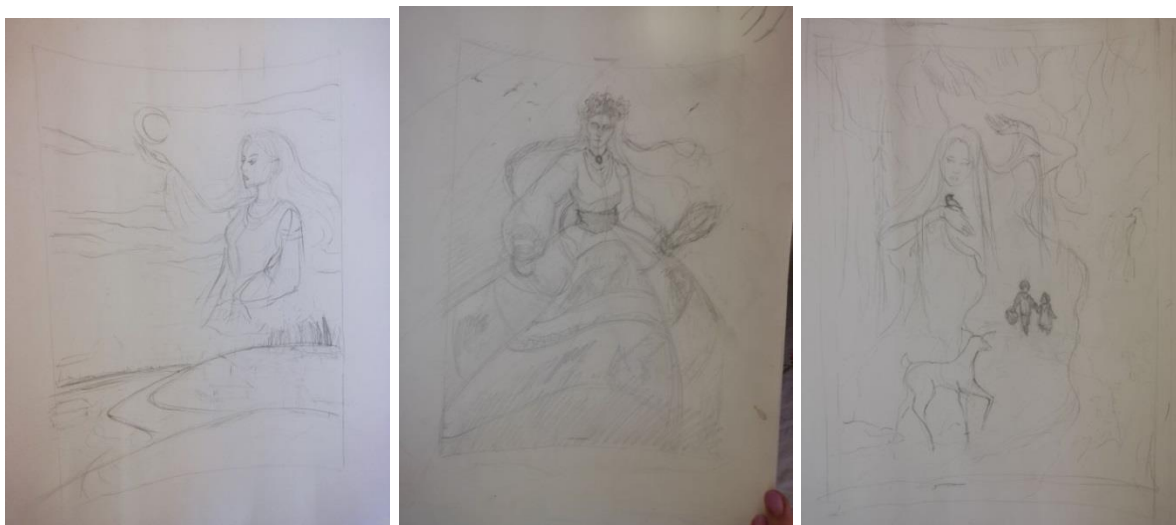

Рис.2.6. Розробки ескізів до серії декоративно-живописної композиції

Рис.2.7. Вирішення тону, робота над картоном

Рис.2.8. Колористичні пошуки

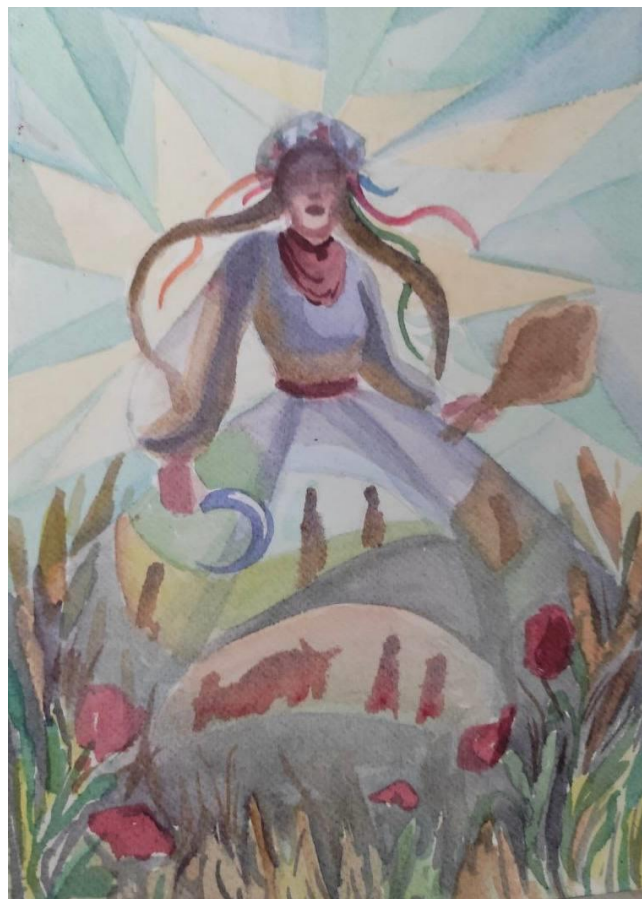

Рис.2.9. Колористичні пошуки «Полудниця»

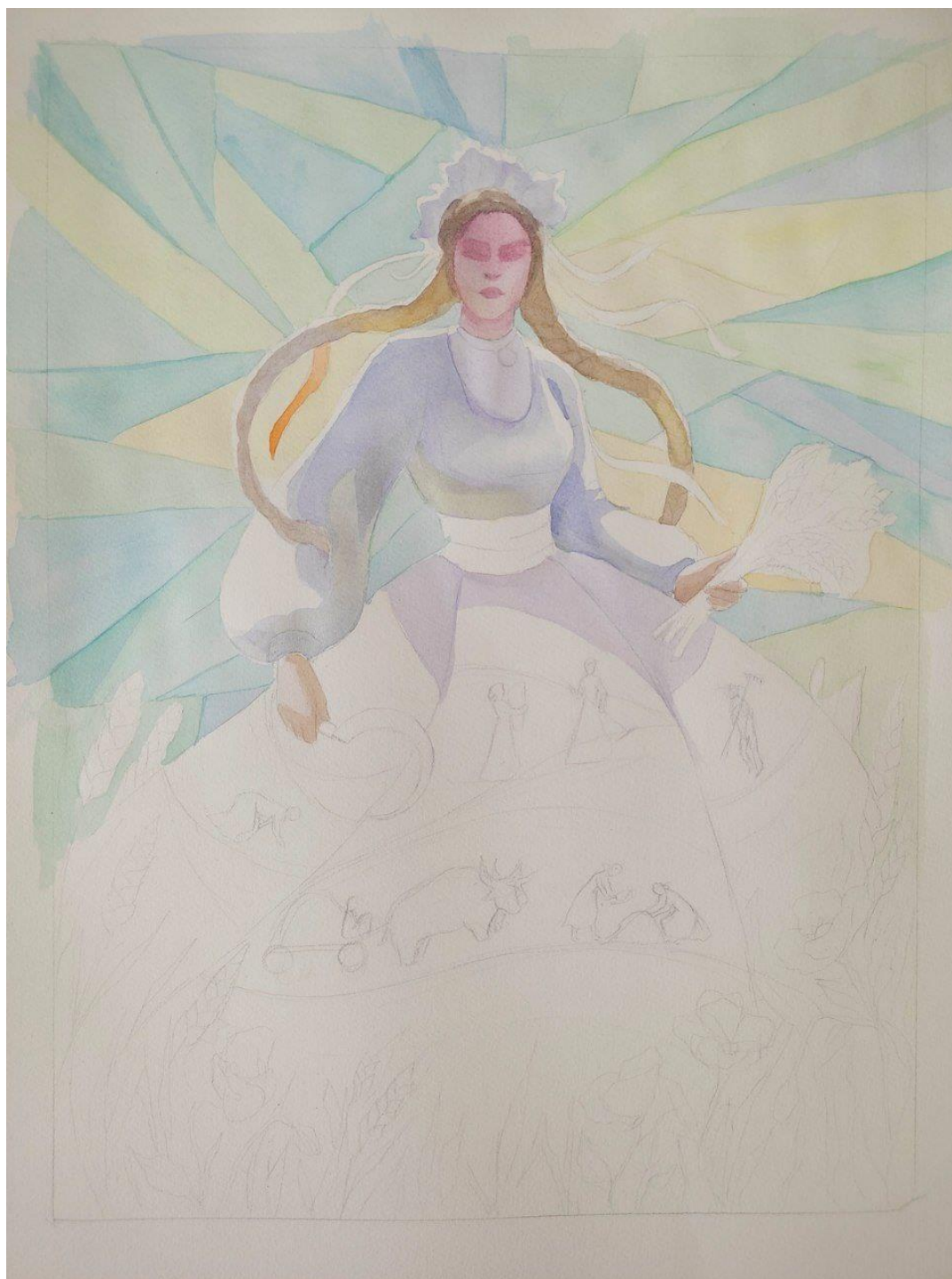

Рис.2.10. Робота над оригіналом «Полудниця». Етап кольорової підкладки